

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Julia Nordgren

Patenthavares skydd vid patentintrång
Särskilt om sanktioner

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Jesper Blomberg

Termin: VT 2016

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Introduktion till ämnet	5
1.2 Syfte	5
1.3 Frågeställningar	5
1.4 Avgränsningar	6
1.5 Perspektiv och metod	6
1.6 Forskningsläge	7
1.7 Material	7
1.8 Disposition	8
2 PATENTSKYDD	9
2.1 Allmänt om patent	9
2.2 Intrång i ensamrätten	9
2.2.1 Ensamrätten	9
2.2.2 Intrång	10
2.3 Internationella samarbeten	12
2.3.1 Europeiska patentorganisationen	12
2.3.2 TRIPS-avtalet	12
2.3.3 EU	13
3 SANKTIONER OCH ÅTGÄRDER VID INTRÅNG	15
3.1 Förbud	15
3.2 Skadestånd	17
3.3 Informationsföreläggande	19
3.4 Några ord om straff	21
3.5 Harmonisering med nationell rätt	22

4	KOMMANDE INITIATIV	24
4.1	Enhetligt patent och domstol	24
4.2	Patent- och marknadsdomstolarna	26
5	ANALYS OCH DISKUSSION	28
5.1	Harmonisering	28
5.2	Ett tillfredsställande skydd	29
6	SLUTSATS	32
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	33
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	35

Summary

A patent is an intellectual property conferring the owner a sole right to use the invention for a period of time, in which violation results in an infringement. A vital part of patent law, and perhaps the most important one from the perspective of the patentee, is the protection of the sole right. This includes the civil and penal infringement sanctions. In order for a protection to work efficiently and satisfactory, reasonably, the rules need to be dissuasive, proportionate and work in practice.

A harmonization on a European and global scale signifies the development of patent law, which has been driven forward by various international cooperation. Within the EU, the Enforcement Directive (2004/48/EC) has primarily been compiled, in order to harmonize the civil sanctions amongst the member states, with the ambition to create a stronger and more unified protection for rights holders. Sweden was convicted in the European Court of Justice due to the delay in incorporating the directive. However, a comparison of the rules before and after the incorporation show minor differences between the Swedish Patent Law and the Enforcement Directive, differences which also cannot be traced in practice. The directive does not affect the penal provisions – however, an additional directive regulating this aspect is planned. Regarding the penal provision in the Swedish Patent Law, it may be noted that the provision has had minor significance in practice.

During the process of strengthening and harmonizing the European patent system, a EU patent, with associated court, has long been up for discussion. This will consist of a unified patent and is planned to be introduced in the near future. In Sweden, a new patent and market court is planned. In patent law, nationally, this entails inter alia, that all cases within intellectual property will be handled in special court. Hopefully, this will lead to more unified practice, and thereby more predictability and legal security.

Sammanfattning

Patentet utgör en immateriell rättighet som innebär en ensamrätt för innehavaren att nyttja innovationen under en viss tidsperiod. Den som kränker denna ensamrätt gör sig skyldig till patentintrång. En stor del av patenträtten, och kanske det viktigaste ur patenthavarens perspektiv, är det skydd som patentet ställer upp för ensamrätten. Härtill hör patentlagens civil- och straffrättsliga sanktionsbestämmelser vid intrång. För att ett skydd ska fungera effektivt och vara tillfredsställande krävs rimligen att reglerna är avskräckande, proportionerliga och fungerar i praktiken.

Harmonisering på europeisk och global nivå kännetecknar patenträttens utveckling, som har drivits framåt av olika internationella samarbeten. Inom EU har främst sanktionsdirektivet (2004/48/EG) tagits fram för att harmonisera de civilrättsliga sanktionerna mellan medlemsstaterna gällande patent. Syftet har varit att skapa ett starkare och mer enhetligt skydd för rättighetsinnehavare. Direktivets införlivande i svensk rätt drog ut på tiden, varför Sverige fälldes i EU-domstolen. En jämförelse mellan bestämmelserna före och efter införlivandet, visar dock på mindre skillnader mellan patentlagen och sanktionsdirektivet. Dessa kan dessutom inte spåras i praxis. Straffbestämmelsen faller utanför sanktionsdirektivets område - dock planeras ett ytterligare direktiv för att reglera denna fråga. Vad gäller den svenska bestämmelsen i patentlagen, kan det konstateras att denna har haft mycket liten praktisk betydelse.

I utvecklingen mot att stärka och harmonisera det europeiska patentsystemet, har under lång tid ett gemensamt patent diskuterats, med därtill hörande domstol. Detta kommer nu utgöras av ett enhetligt EU-patent och avsikten är att det ska införas så snart som möjligt. För svensk del planeras en ny Patent- och marknadsdomstol, samt därtill hörande överdomstol. På patenträttens område nationellt medför detta bland annat att i princip alla mål inom immateriell rättsskipning, kommer att

handhas av specialdomstol. Förhoppningsvis kan detta leda till en mer enhetlig praxis och därmed en ökad rättssäkerhet samt ett stärkt patentskydd vad det gäller svenska patent.

Förkortningar

Art.	Artikel
CPC	Community Patent Convention
EPC	European Patent Convention
EPO	European Patent Office
EU	Europeiska Unionen
EU-domstolen	Europeiska unionens domstol
KOM	Kommissiondokument
PCT	Patent Cooperation Treaty
PLT	Patent Law Treaty
Prop.	Proposition
PL	Patentlagen
PRV	Patent och registreringsverket
SEC	Commission staff working document
SOU	Statens offentliga utredningar
TRIPS	Trade Related Aspects of Intellectual Property Law
WIPO	World Intellectual Property Organization
WTO	World Trade Organization

1 Inledning

1.1 Introduktion till ämnet

Patentets historia sträcker sig långt tillbaka i tiden. I takt med den tekniska och ekonomiska utvecklingen har behovet av skydd för uppfinningar vuxit. Patentet är ett viktigt skydd för innovationer och för att främja utveckling inom teknikens och forskningens område. Dagens system kring patent är komplicerat och väldigt kostsamt för den som vill söka skydd. Patentlagens civilrättsliga sanktioner är, tillsammans med de straffrättsliga, en stor del av patentskyddet. Den som lidit intrång ska ha möjlighet att ta tillvara på sin rätt med hjälp av sanktionerna.

Diskussionen kring patent har intensifierats de senaste åren, inte minst genom förslaget om ett gemensamt EU-patent och en tillhörande domstol för handhavandet av dessa. Sedan Sveriges medlemskap i EU har det inom unionen tagits olika initiativ på immaterialrättens område. Mest aktuellt är sanktionsdirektivet, ovan nämnda förslag till ett enhetligt EU-patent och därtill hörande patentdomstol.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka och kritiskt granska det svenska patentskyddet, med särskilt fokus på sanktioner – dess förenlighet med EU-rätten och huruvida det utgör ett tillfredsställande skydd för patentinnehavare.

1.3 Frågeställningar

För att uppnå syftet med uppsatsen avser jag besvara följande frågeställningar:

- Hur ser det svenska respektive det EU-rättsliga patentskyddet ut allmänt?
- Hur ser det svenska patentskyddet ut ur ett sanktions- och intrångsperspektiv särskilt i förhållande till EU-rätten?
- Har det svenska patentskyddet stärkts genom EU?
- Hur ser pågående lagstiftningsinitiativ ut på patentskyddsområdet?
- Är patentskyddet vad gäller sanktioner tillfredsställande?

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen tar fasta på på vilka möjligheter en patenthavare har att skydda sitt patent. Fokus ligger på sanktionsbestämmelserna då dessa är mest intressanta ur patenthavarens perspektiv. Härvid har främst de tre centrala typerna av sanktioner mot intrång behandlats – förbud, skadestånd och straff. Även informationsföreläggande tas upp på grund av sin sanktionskaraktär, till skillnad från de åtgärder av processuell karaktär (ex. bevissäkringsåtgärder och intrångsundersökning) som lämnas utanför arbetet. Själva rättegångsprocessen samt alternativa tvistlösningsmetoder är områden som är för omfattande för denna uppsats. Patent som täcks av speciallagstiftning behandlas av samma skäl inte heller i detta arbetet. Likaså har den konkurrensrättsliga aspekten inte tagits upp. På grund av uppsatsens begränsade omfång har vidare redogörelsen för de internationella åtaganden som Sverige är delaktig i begränsats till EU, EPO och, i kortare drag, TRIPS-avtalet.

1.5 Perspektiv och metod

I uppsatsen har främst rättsdogmatisk metod använts, där jag försökt fastställa gällande rätt med hjälp av rättskälleläran. Metoden har också använts i uppsatsens deskriptiva delar, för att redogöra för patentlagens sanktionsbestämmelser och reglernas utveckling i modern tid.¹ I den del

---

¹ Se Kleineman, Jan, *Rättsdogmatisk metod*, i Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Lund, Studentlitteratur, 2013, s. 21 ff.

som avhandlar EU-rätten och dess förhållande till svensk rätt har EU-rättslig metod använts. EU-rättsliga källor har därvid brukats, för att analysera harmoniseringsprocessen, som grund för slutsatsen.² I analysen granskar jag kritiskt det svenska patentskyddet och dess överensstämmelse med EU-rätt.

1.6 Forskningsläge

Patentskyddet är väl avhandlat inom forskningen, men främst avseende själva patentkravstolkningen, nämns kan t ex:

Marianne Levin som haft en ledande ställning då det gällt de övergripande områdena inom immaterialrätt och som tydligt ställt upp de olika immaterialrätterna mot varandra. Beträffande patenträtt överlag är det framförallt Domeij som är auktoritär. Vad gäller sanktioner, och EU-rättens inflytande, behandlas detta översiktligt i litteraturen och inte på något djupare plan. Angående kommande domstolsinstanser återfinns inte mycket i litteraturen varför andra källor har fått studeras. Sannolikt kommer dessa att behandlas mer utförligt vid ikraftträdandet.

1.7 Material

I uppsatsens bakgrundskapitel används främst förarbeten och lagkommentarer för att återge gällande rätt, dess innebörd och utveckling. Doktrin har använts för att återge regleringen i ett större sammanhang och på ett mer pedagogiskt vis - främst genom Maunsbach och Wennerstens *Grundläggande immaterialrätt* samt Levins *Lärobok i immaterialrätt*. Levins bok har även varit till hjälp vid beskrivningen av det enhetliga patentet. Vid mina studier av rättskällor, för att förstå regleringens uppbyggnad och systematik, har jag konstaterat att den svenska praxisen vad det gäller sanktioner vid patentintrång är sparsam. I den mån EU-rätt i förhållande till svensk nationell rätt har behandlats, har EU-rättsliga källor i

---

² Se Reichel, Jane, *EU-rättslig metod*, i Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Lund, Studentlitteratur, 2013, s. 109 ff.

form av kommissionsutlåtanden, en dom från EU-domstolen, direktiv samt doktrin för tolkning av direktiv använts. Materialet har valts med tanke på att få en så bred och varierande infallsvinkel på frågeställningen som möjligt. Därvid har fokus legat främst på litteraturkällor och lagförarbeten, men hänsyn har även tagits till rättsfall samt artiklar i Nordiskt Immateriellt Rättsskydd.

1.8 Disposition

I det följande kapitlet beskrivs gällande rätt rörande patentskydd. Kapitlet inleds med en kort historik för att återge utvecklingen på området och följs av en beskrivning av olika tillvägagångssätt för att få patent. Vidare förklaras begreppen ensamrätt och intrång för att ge läsaren en grundläggande förståelse för vad patentskydd innebär. Vidare följer en beskrivning av Sveriges internationella åtaganden. I kapitel tre redogörs för patentlagens sanktionsbestämmelser i förhållande till motsvarande bestämmelser i EUs sanktionsdirektiv. Kapitlet avslutas med en avdelning om sanktionsdirektivets införlivande i nationell rätt för att beskriva hur harmoniseringsprocessen sett ut. För att ge en bild av framtida utveckling behandlas i kapitel fyra det kommande enhetliga patentet och tillhörande domstol, samt de nya svenska Patent- och marknadsdomstolarna. I kapitel fem analyseras och diskuteras det framlagda underlaget för att besvara frågeställningen, vilken avslutas och sammanfattas i kapitel sex.

2 Patentskydd

2.1 Allmänt om patent

Patenträttens historia kan härledas tillbaka till 1400-talets Venedig. Den moderna patenträtten kan dock sägas vara ett resultat av industrialismen och utvecklades betydligt under 1800-talets senare del. Den första svenska patentlagen infördes 1819 och ändrades vid två tillfällen, innan 1884 års patentförordning infördes. Denna kom att gälla fram till den nuvarande patentlagens (1967:837), PL, ikraftträdande 1968.³ Dagens patentlag härstammar i stora delar från den samnordiska lagreformen 1967. Sedan dess har dock betydande lagändringar skett, bland annat genom anpassningen till EU-rätt, men också mot bakgrund av den internationella utvecklingen genom samarbetskonventionen (PCT) och europeiska patentkonventionen (EPC).⁴

Det finns idag tre olika sätt att få patent i Sverige. Det kan ske antingen genom en svensk patentansökan, som regleras i kap. 1-2 PL, genom en internationell patentansökan enligt PCT, 3 kap. PL, eller slutligen genom en europeisk patentansökan enligt EPC, 11 kap. PL.

2.2 Intrång i ensamrätten

2.2.1 Ensamrätten

Patentet utgör en industriell rättighet och är främst anpassad för näringslivet och dess behov av skydd för innovationer.⁵ För att uppnå patentskydd ska

---

³ Se Bernitz, Ulf m.fl., *Immaterialrätt och otillbörlig konkurrens*, 12 uppl., Stockholm, Jure, 2011, s. 144 f.

⁴ Se Levin, Marianne, *Lärobok i immaterialrätt: upphovsrätt, patenträtt, mönsterrätt, känneteckensrätt i Sverige, EU och internationellt*, 10 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik, 2011, s. 228.

⁵ Se Maunsbach, Ulf & Wennersten, Ulrika, *Grundläggande immaterialrätt*, 3 uppl., Malmö, Gleerups Utbildning, 2015, s. 21.

vissa krav vara uppfyllda. Uppfinningen skall först och främst kunna tillgodogöras industriellt, 1 § PL. Detta innebär att uppfinningen ska lösa ett tekniskt problem och ge en teknisk effekt samt vara reproducerbar, d.v.s. kunna återskapas med samma metod. Uppfinningen ska vidare vara en absolut nyhet och ha uppfinningshöjd, 2 § PL. Den ska alltså vara ny i förhållande till vad som tidigare är känt och väsentligt skilja sig därifrån.⁶

Patentskydd innebär att innehavaren får en ensamrätt att utnyttja skyddsobjektet yrkesmässigt, 1 §, 1 st. PL. Denna ensamrätt stadgas i 3 § PL, som uttömmande räknar upp de utnyttjanden av skyddsobjektet som inte får ske utan patenthavarens samtycke. Ensamrätten innebär således en rätt för patenthavaren att hindra andras användning av patentet under en viss tid, som huvudregel i högst 20 år.⁷

2.2.2 Intrång

Första steget för att fastställa om ett patentintrång föreligger är att avgöra om svaranden använder uppfinningen som anges i patentet. Detta görs genom att tolka patentkraven i enlighet med 39 § PL.⁸ Patentkraven är den del av ansökan där uppfinnaren i detalj anger vad det är som faktiskt ska skyddas.⁹ Enligt bestämmelsen får domstolen söka ledning av patentbeskrivningen vid tolkning av patentkraven. Utgångspunkten vid intrångsbedömningen är en vanlig fackmannamässig granskning med en typ av språklig-teknisk tolkning.¹⁰ I NJA 2000 s. 497 uttalade HD att det med hänsyn till tredje man bör förutsättas att fastställandet tydligt framgår av beskrivningen, att den är helt grundläggande och att det för en fackman framstår som uppenbart hur patentkravet måste förstås.

---

⁶ Se Karnov Internet, patentlagen (1967:837), 1§, not 3 (besökt 29-04-2016).

⁷ Se Maunsbach & Wennersten (2015) s. 225.

⁸ Se Domeij, Bengt, *Patenträtt: svensk och internationell patenträtt, avtal om patent samt skyddet för växtsorter och företagshemligheter*, Uppsala, Iustus, 2007, s. 93.

⁹ Se Maunsbach & Wennersten (2015) s. 228 f; jfr art 69 EPC.

¹⁰ Se Domeij (2007) s. 105 ff.

Andra steget är att konstatera om svaranden bryter mot exklusiviteten som stadgas i 3 § PL.¹¹ Det finns olika typer av patent, och skyddets omfattning beror på huruvida det rör sig om ett patent för en produkt eller en metod.¹² Ett intrång i ett produktpatent kan vara antingen *direkt* eller *medelbart*. Vad som utgör ett *direkt* produktintrång stadgas i 3 §, 1 st. PL.¹³ Patentskyddade produkter får inte, utan patenthavarens samtycke, *yrkesmässigt* tillverkas, utbudas, bringas i omsättning, föras ut på marknaden eller användas. Produkten får inte heller importeras eller innehas för något av dessa ändamål.¹⁴ Ett *medelbart* produktintrång innebär en typ av medhjälp till annans intrång, genom att erbjuda eller tillhandahålla någon annan produkten, vilket kommer till uttryck i 3 §, 2 st. PL. Här krävs vetskap eller att det annars är uppenbart att intrång kommer att ske.¹⁵ Förfarandepatentsintrång stadgas i 3 §, 1 st., 2 p. PL och innebär att metoden inte får användas eller utbudas. Enligt 3 §, 1 st., 3 p. PL täcks det alster som framställs genom det patenterade förfarandet, s.k. indirekt produktskydd, av samma skydd som ovannämnda produktpatent.¹⁶

Utnyttjas en patenterad uppfinning utan patenthavarens samtycke begås intrång i ensamrätten. Intrångsgöraren kan då förbjudas att fortsätta intrånget, bli skadeståndsskyldig eller dömas att betala böter eller till fängelse.¹⁷

---

¹¹ Se Domeij (2007) s. 93.

¹² Se prop. 2003/04:55 s. 89.

¹³ Se Domeij (2007) s. 93 ff.

¹⁴ Se prop. 2003/04:55 s. 89.

¹⁵ Se Domeij (2007) s. 96.

¹⁶ Se prop. 2003/04:55 s. 89.

¹⁷ Se Bernitz m.fl. (2011) s. 140 f.

2.3 Internationella samarbeten

2.3.1 Europeiska patentorganisationen

Sedan Sveriges tillträde till 1973 års europeiska patentkonvention 1973 (EPC) har den svenska patenträtten utvecklats och omarbetats oerhört.¹⁸ Sverige anslöt sig till European Patent Office (EPO) 1978 och har sedan dess väglett av dess praxis.¹⁹ Att svenska domstolar bör följa EPOs praxis framgår av bland annat RÅ 1990 ref. 84. I NJA 2000 s. 497 klargjorde HD att det inte föreligger något krav på anpassning av den nationella patenträtten, samt att den harmonisering som skett har kommit till på frivillig väg.

EPC är det centrala patenträttsliga dokumentet i Europa och ett viktigt resultat av Europasamarbetet inom immaterialrätten.²⁰ Syftet är att förenkla och göra det mindre kostsamt att erhålla patent i Europa.²¹ Konventionen, som huvudsakligen innehåller bestämmelser om patenterbarhet, bygger på ett EG-initiativ, men är inte direkt knuten till EU. Den har formen av en internationell överenskommelse som är öppen även för andra europeiska länder som inte är EU-anslutna.²² Genom en ansökan till EPO finns det möjlighet att ansöka om patent i ett eller flera EU-länder. Det gäller då inte som ett patent för EU utan som ett antal nationella patent.²³

2.3.2 TRIPS-avtalet

Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter (TRIPS) är ett avtal som syftar till att ställa upp en viss minimistandard avseende skyddet av immateriella rättigheter. Sverige är automatiskt bundet av avtalet genom sitt WTO-medlemskap. Avtalet ställer upp regler rörande bland

---

¹⁸ Se Nilsson, G., Bengt & Holtz, Catarina, *Patentlagen – en kommentar och jämförelse med EPC och PCT*, Stockholm, Jure Förlag AB, 2012. s. 1.

¹⁹ <https://www.epo.org/about-us/organisation/member-states/date.html> (Besökt 29-04-2016).

²⁰ Se Levin (2011) s. 54 f.

²¹ Se Bernitz m.fl. (2011) s. 153.

²² Se *ibid*, s.22 f.

²³ Se Maunsbach & Wennersten (2015) 202 f.

annat förutsättningar för att meddela patent, ensamrättens innebörd samt åtgärder vid intrång.²⁴ Sverige är även anslutet till andra internationella samarbeten på området: samarbetskonventionen (PCT), Londonöverenskommelsen, patenträttskonventionen, det kooperativa patentklasssystemet (CPC) och Pariskonventionen. I ett försök att harmonisera och samordna patentskyddet i Europa har även flera andra initiativ tagits där Sverige varit delaktiga.²⁵

2.3.3 EU

Genom det svenska EU-inträdet 1 januari 1995 har unionsrättsliga bestämmelser fått direkt tillämplighet och effekt i Sverige. När svenska interna regler inte stämmer överens med EU-rättsliga regler ska de senare ges företräde. Förordningar är omedelbart gällande rätt i Sverige och ska tillämpas direkt av nationella domstolar och myndigheter. Direktiv saknar direkt effekt men ska införlivas i svensk lagstiftning inom en viss tid. Svenska domstolar och myndigheter är skyldiga att tolka svensk rätt i ljuset av direktivens innehåll och syfte. För både direktiv och förordningar gäller att reglerna ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela EU – tolkningen ska inte variera mellan medlemsstaterna. Detta kallas för EU-konform tolkning.²⁶

Inom EU har främst Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/48/EG om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter (sanktionsdirektivet) tagits fram i ett försök att stärka och samordna sanktionssystemet på immaterialrättens område.²⁷ Trots att alla EU-medlemsstater är bundna av TRIPS-avtalet fanns det enligt kommissionen stora skillnader i utformningen av sanktionssystemen och tillämpningen i olika länder, vilket hade negativa effekter på den inre marknaden.²⁸

---

²⁴ Se Nilsson & Holtz (2012) s. 21 f.

²⁵ Se Levin (2011) s. 229 f.

²⁶ Se Bernitz m.fl. (2011) s. 26 f.

²⁷ Se Nilsson & Holtz (2012) s. 1.

²⁸ Se Hellberg, Jonas, *Skadestånd vid patentintrång*, Stockholm, Jure, 2014, s. 26.

Sanktionsdirektivet omfattar endast civilrättsliga bestämmelser, vilket lämnar den straffrättsliga regleringen till medlemsstaterna.

Direktivets art. 3 stadgar att medlemsstaterna ska föreskriva om nödvändiga åtgärder, förfaranden och sanktioner i avsikt att skydda de immateriella rättigheter som direktivet omfattar. Dessa föreskrifter ska vara rättvisa och skäligen, inte omotiverat komplicerade eller kostsamma och inte medföra onödiga dröjsmål. De ska också vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. Sanktionsdirektivet införlivades i svensk rätt 1 april 2009.²⁹ Diskussionerna kring ett gemenskapspatent och en enhetlig domstol inom EU har pågått länge, men har inte förrän på senare år visat något resultat. Syftet med ett sådant patentsystem är att minska snedvridningen av konkurrensen och främja europeiska företags konkurrenskraft.³⁰

---

²⁹ Se Levin (2011) s. 545.

³⁰ Se Bernitz m.fl. (2011) s. 154 f.

3 Sanktioner och åtgärder vid intrång

Harmonisering på europeisk och global nivå kännetecknar patenträttens utveckling, vilken har drivits framåt av olika internationella samarbeten. I EU bärs instanserna inom immaterialrätten av olika centrala syften. Med en enhetlig lagstiftning ges aktörerna i de olika medlemsstaterna jämlika konkurrensbetingelser och genom stark skyddslagstiftning främjas företags internationella konkurrenskraft i förhållande till andra länder. Det ledande EU-rättsliga initiativet vad gäller sanktioner på immaterialrättens område är sanktionsdirektivet (2004/48/EG). Det är ett direktiv som sträcker sig över hela immaterialrätten, och är alltså inte specifikt för patenträtten. Detta direktiv avser ett säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter genom civilrättsliga sanktioner.³¹ Direktivet syftar till att samordna medlemsstaternas lagstiftningar vad gäller sanktioner för att därigenom uppnå en hög och enhetlig skyddsnivå för immateriella rättigheter inom EU.³² Detta tydliggörs, genom att de olika immaterialrättslagarna innehåller likartade bestämmelser. Sanktionsdirektivet omfattar endast civilrättsliga bestämmelser, vilket lämnar den straffrättsliga regleringen till medlemsstaterna.³³

3.1 Förbud

Patenthavaren har möjlighet att yrka på förbud för en intrångsgörare från att fortsätta med sitt intrång vid vite, 57 b § PL. Käranden måste visa på *sannolika skäl* för intrång för att domstolen ska kunna besluta om vitesförbud fram till dess att målet slutligt avgjorts, 57 b §, 2 st. PL. Detta ger patenthavaren en möjlighet att relativt snabbt få intrånget att upphöra utan att denne behöver styrka uppsåt eller oaktsamhet eller föra bevisning

---

³¹ Se Bernitz m.fl. (2011) s. 19 f.

³² Se skäl 10 i ingressen i direktiv 2004/48/EG.

³³ Se Levin (2011) s. 545.

om intrångets skadeverkningar. Angående vitesbeloppet bör det fastställas så högt att det i det enskilda fallet kan förväntas få avsedd verkan. Förbudet måste vara entydigt och konkret. När det gäller produktpatent kan det handla om att förbjuda fortsatt tillverkning, utbudande eller försäljning av specifika produkter som omfattas av patentkraven. Vid metodpatent kan det bli fråga om förbud att fortsatt utnyttja metoden samt att sälja och utbjuda produkter som framställts genom metoden. Vid fastställande av vitesbeloppets storlek bör först och främst svarandens ekonomiska förhållanden vara avgörande, men även kärandens intresse av att hindra fortsatt intrång bör beaktas.³⁴

Genom 2009 års lagändringar har bestämmelsen anpassats till sanktionsdirektivet. Direktivet förpliktar i art. 9. 1. a medlemsstaterna att införa regler som möjliggör utfärdandet av interimistiska förbud för att hindra omedelbart förestående intrång. Art. 11 ålägger medlemsstaterna att se till att rättighetshavare kan begära föreläggande gentemot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av tredje man för att göra intrång. Med anledning av direktivet har patentlagens förbudsregel ändrats såtillvida att vitesförbud, inkluderande interimistiska, numera kan meddelas även mot den som *medverkar* till intrånget.³⁵ Det räcker att mellanhanden objektivt sett anses ha medverkat till intrånget.³⁶ Vidare föreskrivs efter lagändringen att vitesförbud, såväl interimistiska och i samband med dom, får meddelas mot den som *försöker* eller *förbereder* patentintrång.³⁷ Det krävs inte att försöket eller förberedelsen sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet.³⁸ Genom lagändringen är det följaktligen möjligt att ingripa med vitesförbud innan dess att intrånget fullbordats. Detta innebär ett starkare skydd då regelns tillämpningsområde vidgas.³⁹

---

³⁴ Se Nilsson & Holtz (2012) s. 258 f.

³⁵ Se *ibid* s. 261 f.

³⁶ Se prop. 2008/09:67 s. 286; jfr prop. 1993/94:122 s. 45 och prop. 2004/05:110 s. 422.

³⁷ Se Nilsson & Holtz (2012) s. 262.

³⁸ Se prop. 2008/09:67 s. 287.

³⁹ Se Nilsson & Holtz (2012) s. 262.

3.2 Skadestånd

Skadeståndet är den centrala sanktionen vid patentintrång. Ersättningen vid patentintrång har två funktioner – en reparativ och en preventiv.⁴⁰ Enligt 60 § PL har patenthavaren rätt till ersättning från offentliggörandet av patentet, med andra ord innan dess att patentet har meddelats.⁴¹

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet begår intrång ska enligt 58 §, 1 st. PL betala skälig ersättning för nyttjandet samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget medfört. Skadeståndsansvaret går längre än straffansvaret då det kan göras gällande redan vid oaktsamhet, till skillnad från straffbestämmelsen som kräver *grov oaktsamhet*. ”Ytterligare skada” innebär den skada som inte kompenseras genom den skäliga ersättningen. Här gäller den allmänna skadeståndsrättsliga principen att den skadelidande ska försättas i samma situation som om skadan inte hade skett.⁴² Faktorer som beaktas vid bestämmandet av ersättningens storlek är

1. utebliven vinst,
2. vinst som intrångsgöraren har gjort,
3. skada på uppfinningens anseende,
4. ideell skada, samt
5. patenthavarens intresse av att intrång inte begås och övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.⁴³

Bedöms intrånget ha skett i god tro (utan varken uppsåt eller oaktsamhet) ska ersättningsskyldigheten endast avse utnyttjandet och utgå endast i den mån det är skäligt, 58 §, 2 st. PL. Här jämförs med existerande licensavtal och konstateras vad som normalt utgår för en liknande typ av produkt. Skälig licensavgift utgår även, oavsett om uppfinnaren lidit någon minskad försäljning.⁴⁴ 58 §, 3 st. PL ställer upp en preskriptionsfrist som innebär att

---

⁴⁰ Se prop. 1985/86:86, s. 30.

⁴¹ Se Domeij (2007) s. 120.

⁴² Se Domeij (2007) s. 121.

⁴³ Se 58 § 1st PL.

⁴⁴ Se Domeij (2007) s. 120.

talans om ersättning endast får avse skada som sträcker sig högst 5 år tillbaka från det att talan väcktes - fristen börjar löpa när skadan uppstår.⁴⁵ I NJA 2011 s. 270 konstaterade HD att en serie intrångshandlingar kan förekomma vid patentintrång samt att preskriptionstiden löper från den tidpunkt då skada uppkom på grund av den första intrångshandlingen.

Sanktionsdirektivet räknar i art. 13 upp omständigheter att beakta vid fastställandet av skadeståndsbeloppet. Skadeståndsbestämmelsen i patentlagen har förtydligats genom införlivandet av direktivet då omständigheterna som ska betraktas har preciserats.⁴⁶ Av den tidigare lydelsen framgick endast att ”patenthavarens intresse av att intrång inte begås samt övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse” skulle beaktas.⁴⁷ ”Skada på uppfinningens anseende” (dvs. goodwill-skador) och ”ideell skada” har blivit omständigheter att beakta vid bestämmande av ersättningens storlek.⁴⁸ Vidare följer numera uttryckligen att både patenthavarens uteblivna vinst såväl som intrångsgörarens vinst ska beaktas vid beräkningen av skadan. Omständigheterna som ska beaktas följer av direktivet, dock har det även tidigare framgått av lagmotiven att dessa kriterier ska tas hänsyn till vid skadeståndsberäkningen. Ändringarna innebär alltså inte någon saklig skillnad utan utgör endast klargöranden.⁴⁹

Enligt sanktionsdirektivets art. 13.2 får medlemsstaterna föreskriva om ersättning vid intrång som skett i god tro (utan att intrångsgöraren vetat eller rimligen borde ha vetat om det). I direktivet stadgas att ”återbetalning av vinst” kan vara aktuellt, medan svensk rätt endast stadgar att ”ersättning för utnyttjandet” kan utgå. Bestämmelsen i direktivet är förvisso fakultativ (inte tvingande), dock måste den införas helt i enlighet med direktivet – inga nationella avvikelser är tillåtna.⁵⁰ Att en fakultativ bestämmelse måste

---

⁴⁵ Se Karnov Internet, patentlagen (1967:837), 58§, not 279 (besökt 14-04-2016).

⁴⁶ Se Karnov Internet, patentlagen (1967:837), 58§, not 267 (besökt 11-05-2016).

⁴⁷ Se prop. 2008/09:67 s 289.

⁴⁸ Se Hellberg (2014) s. 185.

⁴⁹ Se prop. 2008/09:67 s 289.

⁵⁰ Se Hellberg (2014) s. 225 f.

implementeras exakt i nationell rätt slog EU-domstolen fast i mål C-408/01 (Adidas-Salomon).⁵¹

3.3 Informationsföreläggande

I samband med genomförandet av sanktionsdirektivet infördes informationsföreläggande, art. 8, som en ny och självständig civilrättslig sanktion i alla svenska immaterialrättslagar.⁵² Art. 8 i sin tur har inspirerats av TRIPS-avtalets art. 47 som ger domstolen en liknande behörighet.⁵³ Vad gäller patenträtt har möjligheten kommit till uttryck i 57 c-h §§ PL. Den nya sanktionen syftar till att öka möjligheterna att få information om och från tidigare distributionsled. Bakgrunden till regleringen har främst varit att komma åt olaglig fildelning. Skyldigheten att lämna information omfattar enligt 57 c § PL den som

1. har gjort eller medverkat till intrånget,
2. i kommersiell skala förfogat över en vara som intrånget gäller,
3. i kommersiell skala använt en tjänst som intrånget gäller,
4. i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts vid intrånget, eller
5. har identifierats av någon som anges i 2–4 såsom delaktig i tillverkningen eller distributionen av en vara eller tillhandahållandet av en tjänst som intrånget gäller.⁵⁴

Inför lagstiftningen kring informationsföreläggande fördes diskussioner om personlig integritet och huruvida det fanns hinder mot att på civilrättslig väg kräva ut uppgifter från exempelvis internetleverantörer för att identifiera abonnenter som troligen begår intrång – en möjlighet som tidigare endast funnits inom straffrätten. I mål C-275/06 (Promusicae) diskuterar EU-domstolen avvägningarna mellan skydd av immaterialrätter kontra enskildas

---

⁵¹ Se C-408/01 *Adidas-Salomon AG och Adidas Benelux BV mot Fitnessworld Trading Ltd.*, p. 18-22.

⁵² Se Levin (2011) s. 580.

⁵³ Se prop. 2008/08:67 s. 128.

⁵⁴ Se 57 c § PL.

integritet.⁵⁵ Medlemsstaterna har fått ett visst utrymme att balansera avvägningen, så att tillämpningen inte kommer i konflikt med gemenskapens rättsordning eller dess allmänna principer, såsom proportionalitetsprincipen.⁵⁶ Principen innebär att åtgärder inte ska gå utöver det som är nödvändigt med beaktande av ändamålet. Proportionalitetsprincipen har kommit till uttryck i 57 d § PL som stadgar att informationsföreläggande endast får meddelas om skälen för åtgärden väger upp för den *olägenhet eller det men i övrigt* som åtgärden innebär.⁵⁷ Av 57 h § PL följer en särskild form av informationsföreläggande, en möjlighet att ålägga den som har gjort, medverkat, förberett eller försökt göra intrång att bekosta åtgärder för att sprida information om domen i målet. Möjligheten följer av art. 15 i sanktionsdirektivet.⁵⁸

Då direktivet är ett minimidirektiv, får medlemsstaterna införa regler med en högre skyddsnivå i sin nationella lagstiftning, varför regeln i svensk rätt har fått formen av en självständig sanktion.⁵⁹ Det krävs inte att den som har gjort eller medverkat till intrånget är identifierad, utan det är tillräckligt att sökanden visar på att det förekommer varor på marknaden som gör det sannolikt att intrång har begåtts.⁶⁰ Intrånget behöver inte heller ha begåtts med uppsåt eller av oaktsamhet och informationsföreläggande kan även utfärdas vid försök eller förberedelse. Syftet är således att underlätta utredningen om intrång.⁶¹ Det finns ännu ingen praxis vad gäller åberopandet av informationsföreläggande i patentintrångsmål och antalet ansökningar är fortfarande väldigt lågt. En rimlig orsak till detta är de höga beviskrav domstolarna ställt i fråga om informationsföreläggande.⁶²

---

⁵⁵ Se C-275/06 *Productores de Música de España (Promusicae) mot Telefónica de España SAU* p. 58-70; Levin (2011) s. 580.

⁵⁶ Se prop. 2008/09:67 s. 137.

⁵⁷ Se Nilsson & Holtz (2012) s. 270.

⁵⁸ Se Levin (2011) s. 580.

⁵⁹ Se *ibid* s. 580 f.

⁶⁰ Se Nilsson & Holtz (2012) s. 268.

⁶¹ Se Levin (2011) s. 580 f.

⁶² Se SOU 2012:51 s. 36.

3.4 Några ord om straff

I 57 § PL stadgas patentlagens straffrättsliga ansvarsregel. För ansvar vid patentintrång krävs *uppsåt eller grov oaktsamhet* och kan leda till böter eller fängelse i högst 2 år.⁶³ Även vid medverkan, försök och förberedelse kan ansvar göras gällande. Medan de civilrättsliga sanktionerna aktualiseras i samband med att en tvist prövas i ett civilt tvistemål vid allmän domstol kräver den straffrättsliga sanktionen att målsäganden anger brottet för att åklagaren ska få väcka åtal. Vidare krävs det att åtal av särskilda skäl anses påkallat ur allmän synpunkt. Det yrkas sällan på straffpåföljd i mål om patentintrång och de stränga åtalsprövningsreglerna innebär att det än mer sällan inleds några brottmålsprocesser.⁶⁴ Sedan patentlagens tillkomst har påföljd utdömts endast vid ett tillfälle, vilket var på 70-talet.⁶⁵

Straffpåföljden faller utanför sanktionsdirektivet som endast behandlar de civilrättsliga sanktionerna. Inom EU håller dock ett särskilt direktiv, det s.k. IPRED2-direktivet, på att förhandlas fram. Direktivet syftar till att harmonisera de straffrättsliga sanktionerna. Den långsamma utvecklingen av detta direktiv kan förklaras av att harmoniseringen av straffrätt anses vara en känslig fråga i medlemsstaterna.⁶⁶ Direktivet syftar till att harmonisera straffnivåerna för brott mot immaterialrätterna avseende fängelsestraff, bötesstraff och förverkande. Målet är bland annat att ställa upp bestämmelser om rättslig behörighet i ett försök att samla alla åtal i en medlemsstat i de fall där brottet rör flera medlemsstater.⁶⁷

---

⁶³ Se Nilsson & Holtz (2012) s. 253.

⁶⁴ Se Maunsbach & Wennersten (2015) s. 240 f.

⁶⁵ Se Svea HovR dom 1970-07-31, NIR 1971 s. 453.

⁶⁶ Se Maunsbach & Wennersten (2015) s. 240 f.

⁶⁷ Se KOM(2006)168 slutlig, p. 3.6.

3.5 Harmonisering med nationell rätt

Enligt EU-kommissionen finns det, trots TRIPS-avtalet, stora skillnader mellan medlemsstaternas handhavande av intrångsprocesser. Detta återspeglas exempelvis i metoderna för skadeståndsberäkning samt möjligheterna att meddela förelägganden. Vissa medlemsstater saknar helt möjligheter till åtgärder, förelägganden eller sanktioner om rätt till information och återkallande av varor.⁶⁸ Utgångspunkten vid införandet av direktivet tycks alltså ha varit att skapa ett starkare skydd än det TRIPS-avtalet har att erbjuda.⁶⁹

Kommissionen har riktat kritik mot Sveriges underlåtenhet att införliva sanktionsdirektivet. 2006 uppmanades tolv medlemsstater, däribland Sverige, att fullfölja sina förpliktelser enligt EU-rätten.⁷⁰ EU-kommissionen har sedan väckt talan mot Sverige för dess fortsatta underlåtenhet. I domstolen angav Sverige att lagstiftningen i stora delar överensstämde med direktivet samt svårigheter med att införliva art. 8 i direktivet i svensk rätt, som behandlar informationsföreläggande.⁷¹ Domstolen hänvisade till mål C-135/01 (Kommissionen mot Tyskland) och påpekade att en medlemsstat inte kan skjuta upp införlivandet av ett direktiv med åberopande av svårigheter med tolkningen av direktivet.⁷² Domstolen konstaterade vidare att Sverige inte vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa införlivandet av direktivet och fällde år 2007 Sverige för fördragsbrott enligt art. 227 EG.⁷³

EU-kommissionen har analyserat införlivandet av sanktionsdirektivet i de olika medlemsstaterna. Kommissionen konstaterade att rättighetshavare sällan ersätts helt de kostnader som är förknippade med att försvara sin

---

⁶⁸ Se skäl 7 i ingressen i direktiv 2004/48/EG.

⁶⁹ Se Hellberg (2014) s. 26.

⁷⁰ Se http://europa.eu/rapid/press-release_IP-06-1354_en.htm?locale=en (besökt 27-04-2016)

⁷¹ Se C-341/07 *Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige*, p. 10.

⁷² Se C-135/01 *Kommissionen mot Tyskland*, p. 25.

⁷³ Se C-341/07 *Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige*, p. 14-15.

rättighet. Olika nivåer av ersättning för juridiska kostnader i olika medlemsstater rapporterades: 10-50% i Danmark, 30% i Italien, 10-30% i Luxemburg, 50% på Cypern, 66-100% i Rumänien, ca 75% i Sverige, 50-70% i Österrike, 80% på Irland. Möjligheter till 100% ersättning för kostnader i enklare fall rapporterades i Litauen, Ungern, Slovakien och Österrike. Sammanfattningsvis konstaterades att ersättningen av juridiska kostnader och andra utgifter i framgångsrika processer vanligtvis hamnar långt under de faktiska kostnader som rättighetshavaren drar på sig.⁷⁴

---

⁷⁴ Se SEC(2010) 1589 final, s. 24.

4 Kommande initiativ

En viktig fråga är den om patentsystemets utveckling inom EU och Sverige. Vid sidan av det tidigare nämnda IPRED2-direktivet förväntas flera nya regleringsinitiativ inom både EU och Sverige. Som nämnts tidigare pågår sedan 50 år arbetet med att åstadkomma ett EU-patent med tillhörande domstol. På senare år har förhandlingarna intensifierats och visat vissa resultat. För svenskt vidkommande planeras såväl en ny patentlag som en Patent- och marknadsdomstol att införas inom kort.⁷⁵

4.1 Enhetligt patent och domstol

Redan på 1960-talet inleddes diskussionerna om ett ”marknadspatent” som skulle kunna mäta sig med främst det amerikanska patentsystemet. Detta ledde till skapandet av en marknadspatentkonvention år 1989 – som dock aldrig trädde ikraft.⁷⁶ EU-kommissionen blåste nytt liv i tankarna om ett gemenskapspatent år 2000, och presenterade därvid ett förslag. Förhandlingar kring detta har fortlöpt under åren, utan att någon större enighet har uppnåtts. 2011 presenterades två förordningsförslag – ett om genomförande av ett fördjupat samarbete för att skapa ett enhetligt patentskydd, och ett om genomförandet av ett mer omfattande samarbete för att skapa ett för EU homogent patentskydd när det gäller tillämpliga översättningsarrangemang.⁷⁷ I december 2012 antog Europaparlamentet och Rådet förordning (EU) nr 1257/2012, den s.k. patentförordningen, samt förordning (EU) nr 1260/2012, den s.k. översättningsförordningen – båda trädde i kraft januari 2014 men har inte börjat tillämpas i praktiken. När detta sker kommer ett europeiskt patent som beviljats av EPO att kunna ges verkan i de medlemsstater som deltar i samarbetet.⁷⁸

---

⁷⁵ Se Levin (2011) s. 229 f.

⁷⁶ Se ibid 229 f.

⁷⁷ Se Maunsbach & Wennersten (2015) s. 204 f.

⁷⁸ Se ibid s. 205.

EU-kommissionens förslag har utvecklats till en mellanform mellan EPO- och EU-patent, med bland annat EPO:s trespråkslösning. Enligt denna meddelas patent endast på ett av de tre officiella språken – franska, tyska eller engelska. Förslagen innebär att det genom en ansökan till EPO ska kunna erhållas ett enhetligt patentskydd som gäller i de 25 deltagande medlemsstaterna. Italien och Spanien ingår inte i samarbetet, vilket medför att EU-patentet snarare är ett s.k. enhetligt patent.⁷⁹

En del av syftet med patentsystemet är att utforma en samlad domstolsordning med en gemensam domstol för alla EPO-meddelade patent som existerar som nationella patent i medlemsstaterna. I nuläget tvingas en patenthavare föra samma intrångsprocess i alla länder där patentet kan göras gällande, med risk för olika utgångar och skiftande rättspraxis.⁸⁰ Detta slogs fast i bland annat mål C-539/03 (Roche) som rör talan om intrång som begåtts i flera konventionsstater.⁸¹ Den enhetliga patentdomstolen inrättas genom ett mellanstatligt avtal, det s.k. domstolsavtalet. När avtalet träder i kraft kommer den enhetliga patentdomstolen att bli ensam behörig vad gäller talan om faktiskt intrång, försök eller förberedelse till intrång i europeiska patent samt vid svaromål i samband med talan. Domstolens exklusiva behörighet omfattar också talan om bland annat interimistiska åtgärder, skyddsåtgärder och frågan om skadestånd.⁸²

Förordningen och domstolsavtalet innebär vissa anpassningar av svensk lagstiftning som har genomförts genom en ändring i patentlagen, vilken ännu inte har trätt ikraft.⁸³ Frågan om patentlagens harmonisering med bestämmelserna i domstolsavtalet om bland annat ensamrättens omfattning har också aktualiserats.⁸⁴ På liknande vis som EPO:s praxis har betydelse för svenska domstolar i frågor om bland annat beviljande och giltighet av

---

⁷⁹ Se Levin (2011) s. 229.

⁸⁰ Se *ibid* s. 229 f.

⁸¹ Se C-539/03 *Roche Nederland BV m.fl. mot Frederick Primus och Milton Goldenberg*, p. 41.

⁸² Se Maunsbach & Wennersten (2015) s. 223.

⁸³ Se SFS 2014:434.

⁸⁴ Se SOU 2015:41 s. 135 f.

patent, kommer den enhetliga patentdomstolens praxis avseende de handlingar som omfattas av ensamrätten och dess begränsningar att få betydelse även nationellt.⁸⁵

Domstolsavtalet innehåller civilrättsliga sanktionsbestämmelser som i sin utformning stämmer överens med sanktionsdirektivets.⁸⁶ Avtalet reglerar dock inte straff till följd av patentinfrång, vilket innebär att dessa frågor inte omfattas av den exklusiva domstolens behörighet. Svensk domstol är således behörig att pröva straffrättsliga frågor – däremot får inte svensk domstol bedöma frågor om ogiltighet, skadeståndsanspråk eller vitesförbud. En konsekvens av detta är att en tilltalad i ett brottmål som vill föra en ogiltighetstalan tvingas väcka en ny talan vid den enhetliga domstolen. När svensk domstol har att pröva en intrångsfråga i ett brottmål gällande ett enhetligt patent, ska domstolen tillämpa bestämmelser i patentlagen om ensamrättens omfattning och begränsningar.⁸⁷

I samband med antagandet av förordningarna har det presenterats ett betänkande till en ny patentlag. I betänkandet föreslås de författningsändringar som behövs till följd av införandet av det enhetliga patentskyddet och patentdomstolen.⁸⁸

4.2 Patent- och marknadsdomstolarna

För svensk del har inrättandet av en ny domstolsordning diskuterats. Enligt regeringens förslag ska domstolsprövningen samlas i två särskilda domstolar – Patent- och marknadsdomstolen som första instans och Patent- och marknadsöverdomstolen som andra. I nuläget är Stockholms tingsrätt exklusivt forum vid patentmål i allmänhet, 65 § PL, med Svea hovrätt som

---

⁸⁵ Se SOU 2015:41 s. 154.

⁸⁶ Jfr avtal om en enhetlig patentdomstol 2013/C 175/01, art. 62, 63, 67 och 68.

⁸⁷ Se SOU 2015:41 s. 203 f.

⁸⁸ Se *ibid* s. 3.

överinstans. Vissa typer av patentmål, bland annat om licensavtal, handläggs enligt vanliga forumsregler, vilket innebär att samtliga tingsrätter kan vara behöriga.⁸⁹ Förslaget medför att de nya domstolarna blir exklusivt behöriga att pröva, bland annat, immaterialrättsliga mål och ärenden.⁹⁰ Som konsekvens kommer Patentbesvärsrätten och Marknadsdomstolen att upphöra som myndigheter, då de nya domstolarna inrättas i september 2016. En ny lag om Patent- och marknadsdomstolar ryms också i förslaget.⁹¹

Regeringen konstaterar i förslaget att det låga målantalet och den splittrade prövningen hindrar en effektiv och kvalitativ handläggning av immaterialrättsliga, konkurrensrättsliga och marknadsföringsrättsliga mål.⁹² Vikten av en ändamålsenlig domstolsprövning och en enhetlig samt väl fungerande prejudikatbildning framhävs för att regelverken på de aktuella rättsområdena ska upprätthållas. Målsättningen är således att öka förutsättningarna för domstolarna att pröva den aktuella måltypen effektivt och med hög kvalitet.⁹³

Regeringen anför vidare att de mål som handläggs i Patentbesvärsrätten har stark koppling till de patenträttsliga tvistemål som handläggs i allmän domstol, då de bland annat behandlar desamma sakfrågorna. Handläggningen av allmänna mål kan medföra erfarenheter av värde vid handläggningen av mål om exempelvis intrång. Vidare ställs samma krav på teknisk kompetens i de olika måltyperna. Regeringens bedömning är följaktligen att en samlad prövning av samtliga patentmål skulle innebära ett bättre tillvaratagande av den tekniska expertisen och en mer enhetlig praxis, samtidigt som parallella eller successiva domstolsprocesser undviks.⁹⁴

---

⁸⁹ Se prop. 2015/16:57 s. 1.

⁹⁰ Se *ibid* s. 168.

⁹¹ Se *ibid* s. 1.

⁹² Se *ibid* s. 117.

⁹³ Se *ibid* s. 128.

⁹⁴ Se *ibid* s. 134.

5 Analys och diskussion

5.1 Harmonisering

För att främja tillvaratagandet av en innovations immateriella skydd, krävs sanktioner som skyddar dess immateriella rättigheter. Dessa sanktioner måste utgöra ett tillräckligt starkt skydd för att fungera på avsett sätt. En nationellt önskan att skydda innovationer på patenträttens område får dock vägas mot andra intressen, exempelvis möjligheten att ta del av upptäckter och uppfinningar vilka skulle kunna bidra till en hållbar miljöpåverkan ur ett globalt perspektiv. Frågan om harmonisering är därför av stor vikt, för att undanröja svårigheter till följd av nationella olikheter inom detta område. En samordning förbättrar alltså såväl skyddet, som tillgängligheten för en innovation.

Sedan Sveriges medlemskap i EU har det skett lagstiftningsinitiativ som allmänt syftar till att stärka det immaterialrättsliga skyddet. Genom Sveriges införlivande av sanktionsdirektivet har vissa ändringar skett i patentlagens sanktionsbestämmelser. Nyheterna har varit att medverkan, förberedelse och försök faller inom förbudsregelns tillämpningsområde, att omständigheterna vid skadeståndsbedömningen preciserats samt en helt ny regel om informationsföreläggande. Sverige fälldes i EU-domstolen för sin underlåtelse att införliva sanktionsdirektivet i svensk rätt.⁹⁵ En jämförelse av bestämmelserna tyder dock på att de svenska sanktionsreglerna i stort överensstämde med direktivet redan innan dess införlivande.⁹⁶ De ändringar som har skett medför ett starkare skydd vid patentintrång. Dock innebär den begränsade, om inte obefintliga, praxis på området inte bara att det är svårt att bedöma direktivets praktiska effekter utan även oklarheter vad gäller tillämpningen av bestämmelserna. Vidare tycks bristen på praxis tyda på att

---

⁹⁵ Se ovan 3.5.

⁹⁶ Se ovan 3.1, 3.2 och 3.3.

ändringarna inte har haft någon betydelse i praktiken, åtminstone inte vad gäller patenträtten. Vad gäller andra immaterialrätter är det mycket möjligt att ändringarna av sanktionsbestämmelserna haft en större påverkan.

En fortsatt harmonisering av immaterialrätten i EU:s medlemsstater kommer alltså att medföra en bättre ställning både för svenska patenthavare som vill upprätthålla sina patent runtom i Europa såväl som för medlemsstaterna som en enhet. Av kommissionens utlåtanden att döma har det funnits stora splittringar och skillnader vad gäller medlemsstaternas sanktionsbestämmelser och i sin tur rättighetshavares skydd. Det är därför sannolikt att de länder som haft undermåliga regler sett större utveckling än Sverige vad gäller stärkandet av detta skydd. Sverige får anses ha haft ett starkt skydd till följd av andra internationella samarbeten och följande omarbetningar av sanktionsbestämmelserna. Problematiskt är dock att utvecklingen inom EU tar lång tid, på grund av förhandlingar och oenigheter mellan medlemsstaterna. Detta kan tydligt ses vad det gäller den långsamma utvecklingen som skett vid framtagandet av ett enhetligt patentsystem för EU. Långsam utveckling medför risk för att systemet och reglerna blir omoderna och att utvecklingen stagnerar, vilket inte är önskvärt på ett så pass levande område som patenträtten.

5.2 Ett tillfredsställande skydd

Ett viktigt spørsmål är huruvida patentlagens sanktionsbestämmelser ställer upp ett tillfredsställande skydd. En fråga vi måste ställa oss är: vad innebär ett tillfredsställande skydd? En möjlig definition är att sanktionerna ska vara proportionerliga, effektiva och avskräckande.⁹⁷ Utvecklingen tycks gå mot starkare regler med ett större omfång. Vid en enbart objektiv bedömning får dock reglerna anses uppfylla åtminstone två av dessa kriterier. Reglerna ställer tydligt upp omständigheter som ska beaktas med bakgrund av en proportionalitetsbedömning. Särskilt straffbestämmelsen verkar

---

⁹⁷ Se ovan 2.3.3.

avskräckande genom att ställa upp ett högt straffmaximum för brottet. Huruvida sanktionerna är effektiva är osäkert. Även här gör sig bristen på prejudikat inom området påmind, då reglernas tillämpning och praktiska betydelse blir svårbedömda. Dock kan med bakgrund av bland annat EU-kommissionen rapport konstateras att rättighetsinnehavare sällan ersätts för sina kostnader i samband med intrång.⁹⁸

Vidare vad gäller straffsanktionen verkar den nästan ställa upp ett endast symboliskt skydd. Detta är tydligt då påföljden endast utdömts en gång. Att patentlagen innehåller en sträng straffpåföljd medför rimligen en viss preventiv effekt då patentintrång ses som ett allvarligt brott. En sträng straffpåföljd innebär alltså att patent, likt övriga immaterialrätter, är viktiga och skyddsvärda. Att regeln endast använts en gång tyder på att patentinnehavare är mer intresserade av att hindra fortsatt intrång samt att få ersättning för den följande skadan, snarare än att inleda en straffprocess. Ur patentinnehavarens perspektiv tycks straffbestämmelsen alltså att vara praktiskt meningslös.

För att patentskydd ska anses vara acceptabelt krävs inte bara att sanktionerna är tillfredsställande, utan vidare att domstolsprövningen är välfungerande. Dagens svenska system, med skilda system beroende på måltyp, är onödigt komplicerat och rörigt. Vad gäller EPO-patent måste separata processer föras vid de olika nationella domstolarna, beroende på var tvisten uppstår. Nya domstolssystem erfordras för att domstolsprövningen ska bli effektiv och uniform. De planerade initiativen på patenträttens område är efterlängtrade och nödvändiga för att systemet ska kunna anses tillfredsställande. Med en enhetlig domstol för EU minskar risken för en icke-enhetlig behandling vid de olika medlemsstaternas domstolar. På samma sätt borde en ny svensk domstolsordning med spetskompetens innebära än god prejudikatbildning och rimligen större förutsebarhet och rättssäkerhet på området. Samtidigt ökar risken för långa handläggningstider. Att straffpåföljd och ogiltighetstalan lämnas undanför

---

⁹⁸ Se ovan 3.5.

den enhetliga domstolens exklusiva behörighet medför även sannolikt en viss oklarhet i hur dessa ska hanteras, samt en utdragen process i nationell domstol.

6 Slutsats

Det svenska patentskyddet vad gäller sanktionsbestämmelser är inte bara förenligt med EU-rätt - nationellt fanns dessa regler huvudsakligen införlivade. Med Sveriges EU-inträde har dock en ökad klarhet och förutsebarhet inträtt. Detta bör stärka rättssäkerheten på området och leda till ett mer tillfredsställande skydd. En ytterligare utökad harmonisering av såväl regler avseende gemensamt patent som huvudansvar inom EU för handhavande av tvister bör på sikt stärka svenska patenthavares rätt inom EU-området, såväl som att en harmonisering inom EU leder till enklare och tydligare regler gentemot övriga världen. Ett ökat skydd för immateriella rättigheter, såväl som en bättre tillgänglighet att använda innovationer med skydd kan eventuellt härledas från detta.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Europeiska unionen

Europeiska kommissionen

KOM(2006)168 slutlig, ändrat förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om straffrättsliga åtgärder till skydd för immateriella rättigheter, Bryssel den 26.4.2006 [Citeras KOM(2006)168 slutlig].

SEC(2010)1589 final, Commission staff working document, Analysis of the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights in the Member States, Bryssel den 22.12.2010 [Citeras Sec(2010)1589 final].

Förordningar

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2012 av den 17 december 2012 om genomförande av ett fördjupat samarbete för att skapa ett enhetligt patentskydd.

Rådets förordning (EU) nr 1260/2012 av den 17 december 2012 om genomförande av ett fördjupat samarbete för att skapa ett enhetligt patentskydd när det gäller tillämpliga översättningsarrangemang.

Direktiv

Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter.

Avtal

Avtal om en enhetlig patentdomstol 2013/C 175/01, Bryssel den 19 februari 2013.

Sverige

Utredningsbetänkanden

SOU 2012:51, *Utvärdering av IPRED-lagstiftningen*.

SOU 2015:41, *Ny patentlag*.

Propositioner och regeringsskrivelser

Proposition 1993/94:122, *Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång*.

Proposition 2004/05:110, *Upphovsrätten i informationssamhället - genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m.*

Proposition 2008/09:67, *Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område - genomförande av direktiv 2004/48/EG*.

Proposition 2015/16:57, *Patent- och marknadsdomstol*.

Litteratur

Bernitz, Ulf; Karnell, Gunnar; Pehrsson, Lars & Sandgren, Claes, *Immaterialrätt och otillbörlig konkurrens*, 12 uppl., Stockholm, Jure, 2011.

Domeij, Bengt, *Patenträtt: svensk och internationell patenträtt, avtal om patent samt skyddet för växtsorter och företagshemligheter*, Uppsala, Iustus, 2007.

Hellberg, Jonas, *Skadestånd vid patentintrång*, Stockholm, Jure, 2014.

Kleineman, Jan, *Rättsdogmatisk metod*, i Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Lund, Studentlitteratur, 2013.

Levin, Marianne, *Lärobok i immaterialrätt: upphovsrätt, patenträtt, mönsterrätt, känneteckensrätt i Sverige, EU och internationellt*, 10 uppl., Stockholm, Norstedts juridik, 2011.

Maunsbach, Ulf & Wennersten, Ulrika, *Grundläggande immaterialrätt*, 3 uppl., Malmö, Gleerups Utbildning, 2015.

Nilsson, G., Bengt & Holtz, Catarina, *Patentlagen – en kommentar och jämförelse med EPC och PCT*, Stockholm, Jure Förlag AB, 2012.

Reichel, Jane, *EU-rättslig metod*, i Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Lund, Studentlitteratur, 2013.

Elektroniska källor

European Commission Press Release Database - *Inre marknaden: Kommissionen vidtar åtgärder för att se till att sexton medlemsländer genomför EU-lagstiftningen*. Bryssel 12 oktober 2006 (besökt april 2016). URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-06-1354_en.htm?locale=en

European Patent Office - *List of member states sorted according to the date of accession* (besökt april 2016). URL: <https://www.epo.org/about-us/organisation/member-states/date.html>

Rättsfallsförteckning

EU-domstolen

C-135/01 *Europeiska gemenskapernas kommission mot Förbundsrepubliken Tyskland*, EU:C:2003:17 [Citeras Kommissionen mot Tyskland].

C-408/01 *Adidas-Salomon AG och Adidas Benelux BV mot Fitnessworld Trading Ltd.*, EU:C:2003:582 [Citeras Adidas-Salomon].

C-539/03 *Roche Nederland BV m.fl. mot Frederick Primus och Milton Goldenberg*, EU:C:2006:458 [Citeras Roche].

C-275/06 *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU*, EU:C:2008:54 [Citeras Promusicae].

C-341/07 *Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige*, EU:C:2008:284.

Högsta domstolen

NJA 2000 s. 497.

NJA 2011 s. 270.

Regeringsrätten

RÅ 1990 ref. 84.

Svea Hovrätt

Svea hovrätt dom 1970-07-31, NIR 1971 s. 453.s